TEXNOLOGIYA VA AMALIY SAN'AT TALIMIDA O'QUVCHILARNING IJODIY SALOHIYATI HAMDA AMALIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Karimov Azizjon To'raqul o'g'li
Osiyo xalqaro universiteti Pedagogika yo'nalishi 1-kurs magistranti
ORCID iD: 0009-0000-6557-5161
E-mail: azizkarimovv97@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada texnologiya va amaliy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, mustaqil ishlash qobiliyati hamda amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari yoritiladi. Dars jarayonida loyiha, muammoli ta'lim, amaliy mashq, ijodiy topshiriq va hamkorlikdagi faoliyat usullaridan foydalanish yo'llari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *texnologiya ta'limi, amaliy san'at, ijodkorlik, amaliy ko'nikma, loyiha metodi, kreativ fikrlash, kompetensiya, mustaqil faoliyat.*

Аннотация. *В статье рассматриваются педагогические возможности развития творческого мышления, способности к самостоятельной работе и практических навыков учащихся на уроках технологии и прикладного искусства. Анализируются способы использования в учебном процессе проектной деятельности, проблемного обучения, практических упражнений, творческих заданий и совместной работы. Кроме того, представлены рекомендации по повышению эффективности обучения с учётом возрастных и индивидуальных особенностей учащихся.*

Ключевые слова: технологическое образование, прикладное искусство, творчество, практические навыки, проектный метод, креативное мышление, компетенция, самостоятельная деятельность.

Abstract. *This article examines the pedagogical potential of developing students' creative thinking, ability to work independently, and practical skills in technology and applied arts lessons. It analyses ways of using project-based learning, problem-based instruction, practical exercises, creative tasks, and collaborative activities in the classroom. The article also offers recommendations for improving learning effectiveness while taking students' age-related and individual characteristics into account.*

Keywords: *technology education, applied arts, creativity, practical skills, project method, creative thinking, competence, independent activity.*

Bugungi ta’lim jarayonida o‘quvchini tayyor ma’lumotni qabul qiluvchi sifatida emas, balki mustaqil fikrlaydigan, muammoni tahlil qila oladigan va o‘z g‘oyasini amaliyotga tatbiq etadigan faol shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifalardan biridir. Bu jarayonda texnologiya va amaliy san’at fanlari alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki mazkur mashg‘ulotlarda o‘quvchi nafaqat nazariy bilim oladi, balki turli materiallar, asbob-uskunalar va texnologik jarayonlar bilan bevosita ishlaydi, buyum yaratadi hamda o‘z mehnati natijasini baholaydi.

Texnologiya va amaliy san’at darslarining mazmuni o‘quvchilarda mehnat madaniyati, estetik did, tejamkorlik, mas’uliyat, aniqlik va ijodiy yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli darslarni faqat namunani takrorlashga asoslamasdan, o‘quvchining shaxsiy g‘oyasi va mustaqil qarorini qo‘llab-quvvatlaydigan tarzda tashkil etish lozim.

Ijodiy ko‘nikma — o‘quvchining mavjud bilim va tajribasiga tayangan holda yangi g‘oya taklif etishi, buyum yoki kompozitsiyani o‘ziga xos tarzda loyihalashi, muammoga noodatiy yechim topa olishidir. Amaliy ko‘nikma esa asbob va materiallardan xavfsiz foydalanish, ish ketma-ketligini rejalashtirish, o‘lchash, belgilash, kesish, biriktirish, bezash va tayyor mahsulot sifatini tekshirish kabi harakatlarni ongli bajarishda namoyon bo‘ladi.

Bu ikki yo‘nalish bir-birini to‘ldiradi. O‘quvchi biror buyumni yaratish jarayonida avval uning vazifasi va ko‘rinishini tasavvur qiladi, material tanlaydi, ish rejasini tuzadi, so‘ng amaliy harakatlarni bajaradi. Ish yakunida natijani tahlil qilib, kamchiliklarni aniqlaydi va zarur bo‘lsa, mahsulotini takomillashtiradi. Demak, ijodiy fikrlash amaliy faoliyatga yo‘naltirilganda mustahkam va hayotiy ko‘nikmaga aylanadi.

Loyiha metodi o‘quvchilarning ijodiy va amaliy faoliyatini birlashtiruvchi samarali usullardan biridir. Masalan, “Qayta ishlanadigan materiallardan foydali buyum yaratish” loyihasida o‘quvchilar muammoni belgilaydi, buyum eskizini chizadi, kerakli materiallarni tanlaydi, ish bosqichlarini rejalashtiradi va mahsulotni tayyorlaydi. Bunda o‘quvchilar ekologik madaniyat, tejamkorlik, dizayn va jamoada ishlash ko‘nikmalarini ham egallaydi.

Muammoli ta’lim usulida o‘qituvchi o‘quvchilarga tayyor yechimni bermaydi, balki ularni izlanishga undaydigan savol yoki vaziyatni taklif etadi. Masalan: “Mahsulot mustahkam bo‘lishi uchun qaysi biriktirish usulini tanlash maqsadga muvofiq?”, “Bir xil materialdan turli shakldagi buyumlarni qanday yaratish mumkin?”

kabi savollar o‘quvchini taqqoslash, tajriba o‘tkazish va xulosa chiqarishga yo‘naltiradi.

Amaliy san’at mashg‘ulotlarida milliy naqshlar, kashtachilik, bezak san’ati, ranglar uyg‘unligi, kompozitsiya va shakl mutanosibligini o‘rgatish orqali o‘quvchilarning estetik didi rivojlantiriladi. Milliy amaliy san’at namunalarini zamonaviy dizayn g‘oyalari bilan uyg‘unlashtirish esa o‘quvchilarda milliy merosga hurmat va yangilik yaratishga intilishni kuchaytiradi.

Guruhli va juftlikdagi ishlar ham muhim ahamiyatga ega. Bunday faoliyatda o‘quvchilar vazifalarni taqsimlaydi, bir-birining fikrini tinglaydi, o‘zaro yordam beradi va umumiy natija uchun mas’uliyatni his qiladi. O‘qituvchi esa har bir o‘quvchining jarayondagi ishtirokini kuzatib, individual yutuqlarini rag‘batlantirishi zarur.

Darsning samaradorligi topshiriqning aniq maqsadga yo‘naltirilgani, material va jihozlarning to‘g‘ri tanlangani hamda xavfsizlik qoidalariga rioya etilishiga bog‘liq. Mashg‘ulot boshida o‘qituvchi ish maqsadi, bajarish bosqichlari va baholash mezonlarini tushuntiradi. Keyin namunaviy usulni ko‘rsatadi, biroq o‘quvchiga mahsulotni o‘z g‘oyasi asosida o‘zgartirish imkonini ham beradi.

O‘quvchilar faoliyatini baholashda faqat tayyor mahsulotning tashqi ko‘rinishiga e’tibor qaratish yetarli emas. Ish jarayonidagi mustaqillik, rejalashtirish, materialdan oqilona foydalanish, texnika xavfsizligiga amal qilish, ijodiy yechim, puxtalik va o‘z ishini izohlash qobiliyati ham hisobga olinishi kerak. O‘z-o‘zini baholash va tengdoshlar fikrini tinglash o‘quvchida xolis tahlil qilish hamda natijani yaxshilashga intilish ko‘nikmasini rivojlantiradi.

O‘qituvchi topshiriqlarni o‘quvchilarning yoshi, qiziqishi va tayyorgarlik darajasiga moslashtirishi lozim. Bir topshiriqning murakkablik darajasini bosqichma-bosqich oshirish, qo‘shimcha ijodiy vazifalar berish va qiynalayotgan o‘quvchiga yo‘naltiruvchi yordam ko‘rsatish ta’limda individual yondashuvni ta’minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, texnologiya va amaliy san’at darslari o‘quvchilarning ijodiy tafakkuri va amaliy ko‘nikmalarini birgalikda rivojlantirish uchun keng imkoniyat yaratadi. Darslarda loyiha, muammoli ta’lim, amaliy tajriba va hamkorlikdagi faoliyatdan maqsadli foydalanish o‘quvchilarni mustaqil qaror qabul qilishga, buyum yaratish jarayonini rejalashtirishga va o‘z mehnati natijasini baholashga o‘rgatadi. Milliy amaliy san’at an’analarini zamonaviy yondashuvlar bilan uyg‘unlashtirish esa ularning estetik didi, milliy qadriyatlarga hurmati va ijodiy salohiyatini yuksaltiradi. Shunday ekan, mazkur fanlarni o‘qitishda jarayonga yo‘naltirilgan, amaliy natija va ijodiy izlanishni rag‘batlantiradigan ta’lim muhitini yaratish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-637, 2020-yil 23-sentabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. PF-158, 2023-yil 11-sentabr.
3. UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. — Paris : UNESCO, 2020.
4. Dewey, J. Experience and Education. — New York : Macmillan, 1938.